

Underground urban street art

Slovo graffiti pochází z italského „graffito“ a znamená „škrábat“. Nejstarší graffiti byla k vidění již v dobách starého Říma. Pokrývání zdí rozmáchlými podpisy (tzv. tagování) a sprejování na městské plochy či vagony newyorského metra se stalo vizuální manifestací hiphopové subkultury.

Sprejeři Brooklyn B-Boy a Old School Graffiti writer Fab 5 Freddy (Fred Braithwaite), který se proslavil svou poctou Warholovým plechovkám Campbell Soup, jež nasprejoval na soupravu newyorského metra, o graffiti říkají: „*Graffiti není zlo, pouze boží zavedenou předstupu výtvarného umění. Všichni si myslí, že umění musí být buď nasáklé tradicí, nebo lidové. Ale New York je to nejmodernější ghetto na světě, a naše dílo se šíří jako satelit, bang, po celém světě.*“ Brand New York, ICA, 1982, A Literary Review Special

Underground street art funguje mimo oficiální kruhy a skýtá tak spoustu prostoru pro experiment. Průkopníci hnutí, jako je Dondi, Lady Pink, Daze, Keith Haring, Jean-Michel Basquiat, Futura 2000, Rammellzee, Robert Combas, Hervé di Rosa, Kenny Scharf či The Urbanites (Wigan a Yuval) vyzkoušeli nové přístupy a kontexty pouliční grafiky již v osmdesátých letech. Jako členové undergroundových městských subkultur malovali a kreslili po zdech a na vlastní náklady vydávali a vystavovali svá díla v alternativních výstavních prostorech a nočních klubech, ale i v komerčních uměleckých galeriích.

Prchavá, pomíjivá a improvizovaná podstata street artu je patrná v kresbách tvůrce známého jako SAMO (Michel Basquiat) či Keitha Haringa. Ten v roce 1981 uvedl: „*Odjakživa mě zajímala čínská kaligrafie, dílo Marka Tobeyho a Dubuffetovo pojetí art brut. A proto mě také okamžitě zaujalo graffiti. Stejně jsem tak chtěl malovat už dávno, kreslit takové linie. Jsou to jedny z nejkrásnějších kreseb, co jsem kdy viděl.*“

Hnutí odkazuje na outsider art, lidové umění, dada, fluxus, situacionismus, graffiti, anarchismus, skateboarding, sémiotiku, psychologii, komiks, hračky či hudbu od hip-hopu přes punk rock až po indie, a nadále se vyvíjí. Ve světě, kterému vládou nadnárodní společnosti, si podnikaví tvůrci osvojili různé reklamní strategie či metody viral marketingu (spontánní řetězovité šíření informací po síti). Po celém světě propagují vlastní značky

VIZUÁLNY SYSTÉM: UNDERGROUND URBAN STREET ART

Keith Haring na zahájení provozu obchodu Pop Shop v Tokiu v roce 1988, foto Wigan

Keith Haring (1958–1988) vytvořil stovky šifrovaných piktogramů rychle načmáraných fixem či křídou po zdech newyorského metra. Nejčastěji kreslil létající talíře, televize, zářící dětské postavy, hady, milence a štěkající psy. Aktivně se zapojoval do společenských kampaní zaměřených na povědomí o AIDS či drogovou prevenci, pokreslil Berlínskou zeď a provozoval vlastní obchod Pop Shop, kde se prodávalo jeho zboží, jako třeba hodinky, magnety na ledničku či trička.

„Bez názvu“ Jeana-Michela Basquiata, 1981 (předchozí strana)

Jean-Michel Basquiat (1960–1988) stihnul za svůj krátký život vytvořit velké dílo. Začal tvořit pod pseudonymem SAMO, kdy maloval záhadné slogany na zdi v centru Manhattanu. Současné umění street artu a grafika vůbec je pestrou postmoderní směsicí. Basquiat je nyní považován za jednoho z jejich předních tvůrců a nadále inspiruje mladé ilustrátory. © ADAGP, Paříž a DACS, Londýn 2006. Sbíрка Eliho and Edythe L. Broadových, Los Angeles. Fotografie: Douglas M. Parker Studio.

a zanechávají po sobě osobitou vizuální stopu. Mnoho z nich ve svých dílech kritizuje vliv cenzury, moci a institucí a protestuje proti současným ideologiím.

Příkladem těchto novodobých umělců je skateboardista Shepard Fairey. Ve svém díle uplatňuje Heideggerovu teorii fenomenologie, v rámci níž šíří značku, která nepropaguje žádný výrobek. Od roku 1989 svět zaplavuje tváří Obra Andrého, dvoumetrového francouzského zápasníka, ilegálně vylepovanou a sprejovanou podle šablony. Fairey byl za tento podvrtný guerillový marketing několikrát zatčen. Ponechává na veřejnosti, jak si tento mnohoznačný experiment vyloží.

Nekonvenční umístění obrazů má však delší historii. Například v Rusku vznikala za VŘSR tzv. satirická okna ROSTA, neboli propagandistické plakáty a karikatury ruské telegrafní agentury (ROSTA), které se vystavovaly v oknech, či se malovalo na agitační vlaky, jež rozvážely revoluci po celém sovětském Rusku. Rozměrné nástěnné malby mají kořeny také v jevištní výpravě. Jako příklad uveďme jevištní obraz „Stvoření světa“, který pro vystoupení jazzového baletu v roce 1923 vytvořil Fernand Léger, nebo Piscatorovy projekce živých scén na kulisy s ilustracemi George Grosze z dvacátých let 20. století.

S ukázkami akční malby, malbou ve veřejném prostoru a performancemi se dnes běžně setkáme i v nákupních střediscích po celém světě. V této souvislosti si připomeňme výstavu díla Salvadora Dalího ve výloze na Páté Avenue v New Yorku z roku 1939. Výloha tehdy pobouřila veřejnost natolik, že některá z děl byla cenzurována. Dalí obrazy zpřevracel, výlohu rozbil a byl zatčen. V novinových titulcích se pak psalo: „Rovnou do výkladní skříně slávy“. Dalí se tím v New Yorku okamžitě proslavil a ve svých 35 letech se stal nejbohatším mladým umělcem na světě.

Ilustrátoři, kteří se v tvorbě i podnikání řídí heslem „udělej si sám“, se snaží uplatnit v rámci globálního obchodu po svém. Svě osobitě výtvoří aplikují na nejrůznější předměty, jako jsou trička, odznaky, nálepky, podložky pod myš, tenisky, magnetky, animované filmy, vinylové figurky, digitální tisky či textilie. Svá díla vystavují také v tradičních či virtuálních galeriích, nebo je rovnou malují na městské zdi.

K rozvoji hnutí dále přispívají nezávislé značky skateboardingového a klubového oblečení, které si grafiku objednávají. Mezi jinými uveďme Stussy, X Large, Silas, Mambo, Gimme 5, Zoo York, A Bathing Ape, Recon či Phat Farm. Dnešní mladí ilustrátoři také často vystupují naživo, kdy kreslí a malují přímo pro diváky, a svá vystoupení někdy prostřednictvím webkamery šíří po celém světě. Společné „live painting“, které odkazuje na filmové záznamy Picassa či Pollocka při práci, akční malbu, tašismus a graffiti, se stává čím dál oblíbenějším rituálem. Akce jako VERSUS UK, Japan, The Big Draw, International Doodlebug Day či Matsuri přitahují velký počet diváků. Součástí akční malby je také demokratický kreativní proces, kdy ilustrátoři navzájem spolupracují a společně utvářejí svá díla.

Někteří grafici a ilustrátoři získali mezinárodní kultovní status. K nejinnovativnějším z nich patří: Barry McGee, Mike Mills, Banksy, Dalek, Stephen Powers, Space Invader, Geoff McFertridge, Coop, Mark Gonzales, Kozik, Phil Frost, Neck Face, Shepard Fairey, KAWS, Doze Green, WK Interact, Tristan Eaton a kolektivy, jako jsou Devil Robots, Peepshow, The Scrawl Collective či Black Convoy. Tito postmoderní umělci nabourávají tradiční pojetí ilustrace a grafiky a připravují tak cestu pro nové přístupy k umění ve 21. století.

Klient:
Swatch

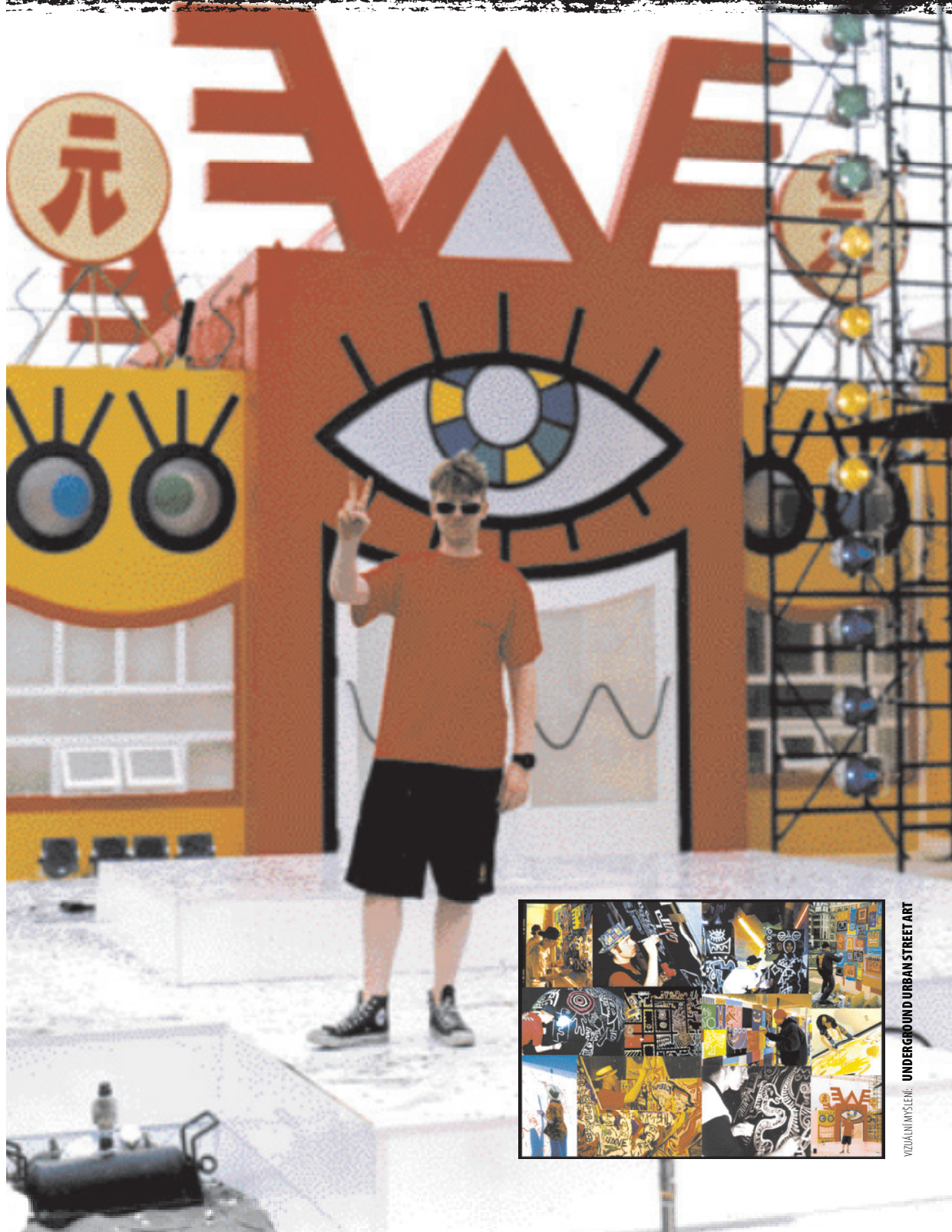
Ilustrátor:
Wigan a Yuwal

Název:
Dobrá schůza, 1986

Wigan a jeho umění v Japonsku (od roku 1988)

Na obrázcích vidíte autora, jak provádí „live painting“ pro Panasonic Hall v Nagoye, v Gifu, na Shonan Beach, v Parco Hitachinaka City v Tokiu (komunitní nástěnná malba), při tvorbě nástěnné malby na střední škole a v japonských nočních klubech (vpravo dole).

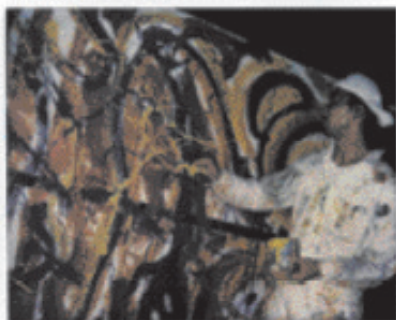
VIZUALNI SYSTÉM: UNDERGROUND URBAN STREET ART

body painting at a Tokyo
Rythm Kings Party

H. UENO.

ARAI ACTION PAINTING AT
THE FAKE EVENT IN CAVE

KIMIOYOSHI FUTORI
KAM TANG UK VS JAPAN

STENCH LIVE! @
UK VS JAPAN PARCO 03

#THE-UK-VS-JAPAN

Matsuri, podzim 2005

Japonský festival umění v ulici Brick Lane ve východním Londýně. Iničiátory festivalu byli Taka a Yoshi (viz výše), své práce zde vystavili JAKe, Pinky, Austin a Jody (viz níže).

VIZUÁLNÍ MYŠLENÍ: ÚHEL POHLEDU

